

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนที่จะมีการศึกษาอย่างเป็นทางการในสังคมไทย ภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของครอบครัวและชุมชนอันได้แก่ พ่อแม่ ญาติ และผู้รู้ในชุมชนต่างทำหน้าที่ให้การศึกษากับบุตรหลาน ทั้งด้านวิชาการและอาชีพ มีการถ่ายทอดความรู้งานอาชีพต่างๆ ให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การศึกษาในอดีตจึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน จะเห็นได้จากชุมชนกับโรงเรียน มีความสัมพันธ์กัน โดยการสร้างโรงเรียนขึ้นในที่ดินของวัด และให้พระมีส่วนร่วมร่วมกับครูในการอบรมนักเรียน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการนำแนวคิดในการจัดการศึกษาแบบตะวันตก เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกหรือทัดเทียมอารยประเทศ ให้สอดคล้องกับการปรับตัวสู่ความเป็นอารยประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้รู้จักวิถีชีวิตของบ้านเมืองอื่นเพื่อให้เกิดความทันสมัย มีการส่งนักศึกษาไปศึกษาต่อในต่างประเทศมากขึ้น ความคิดทางการศึกษาของคนไทยจึงเปลี่ยนไป

ระยะหลังเมื่อรัฐได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-พ.ศ.2508) เป็นแนวคิดในการแยกการศึกษาออกจากชุมชนโดยเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวไกล ผลิตคนมุ่งสู่อุตสาหกรรม ความทันสมัยทางด้านวัตถุ มีโรงเรียนเข้ามาจัดการเรียนการสอนแทนวัดการศึกษาแบบเดิมจึงเปลี่ยนไป การศึกษาแนวใหม่เข้ามาใช้แทน และเกิดระบบโรงเรียนขึ้น โรงเรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาให้ชุมชนแทนวัด ที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้การศึกษากับผู้เรียน รัฐก็เข้ามารับผิดชอบในการจัดการศึกษาและจัดหลักสูตรการจัดการศึกษาในแนวใหม่ จึงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้แยกจากวิถีชีวิตของชุมชนเป็นการศึกษาที่ไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนก็คาดหวังต่อโรงเรียนในด้านคุณภาพไว้สูง เพราะรัฐได้จัดระบบการศึกษาไว้โดยส่วนกลาง ชุมชนและสถานศึกษาเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามหลักสูตรที่ภาครัฐกำหนดไว้อันได้แก่หลักสูตรการประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) จึงก่อให้เกิดปัญหาเนื่องจากการศึกษาแยกออกจากชุมชน ชุมชนมีหน้าที่ในการส่งบุตรหลานมาศึกษาเพียงอย่างเดียว จึงมองว่ารัฐจัดหลักสูตรสำเร็จในประชาชนได้ศึกษาและคอย

ปฏิบัติเพียงอย่างเดียวเท่านั้นทำให้ระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน ผู้ที่เรียนจบแล้วไม่มีงานทำต้องออกไปแข่งขันกันเพื่อเข้าทำงานราชการซึ่งมีตำแหน่งที่จำกัด จึงมีผู้ว่างงานเป็นจำนวนมากเนื่องมีการแข่งขันสูงนโยบายการศึกษาเพื่อผลิตคนให้สนองความต้องการด้านอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงความถนัดและความคาดหวังของผู้เรียนและชุมชน เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการศึกษาคนที่มีฐานะดี มักมีโอกาส เลือกโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ซึ่งมีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์การเรียนมากกว่าโรงเรียนในชนบทที่ห่างไกล มักขาดความพร้อมในทุก ๆ ด้าน จึงมีการขานรับจากภาครัฐ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการออกเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังได้กำหนดเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการศึกษาให้มากที่สุดในการจัดการศึกษาโดยให้หน่วยงานที่อยู่ในชุมชนทุกสาขา ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในชุมชน และหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นให้ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเนื่องจากชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองโดยร่วมกันคิดหลักสูตรที่อิงหลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนและสถานศึกษา เปิดโอกาสผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและความถนัดของตนเอง ผลที่คาดว่าจะได้รับคือผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและความถนัดของตนเอง การศึกษาสนองความต้องการของชุมชนและสถานศึกษา ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนเนื่องจากได้เรียนตามความต้องการและความถนัดของตน อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ในการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้เรียน การจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนเป็นการฝึกให้ชุมชนยืนหยัดด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ตามนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2549) การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้จัดการศึกษาได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนได้มากที่สุด (ศิริกาญจน์ กุศลภักดิ์, 2542: 117)

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติของโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาโดยทั่วไป ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านผู้เรียน พบว่า ด้านที่ยังต้องปรับปรุงคือด้านผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษา ที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต แต่ผลการประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนยังขาดความมีวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง จากการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงคือ ขาดการวางแผน การร่วมมือที่ดีระหว่าง

สถานศึกษากับชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2548)

ในการจัดการศึกษาโดยทั่วไปชุมชนมักมองว่าระเบียบวินัยของผู้เรียนเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องจัดให้แก่ผู้เรียน ชุมชนเป็นเพียงผู้อยู่เบื้องหลังคอยเฝ้าดู ปัจจุบันสถานศึกษาในชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพราะผู้เรียนขาดระเบียบวินัยในตน ขาดความสำนึกในหน้าที่ของตนเองทั้งนี้อาจ เนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและบุคลากรทางการศึกษา โดยชุมชนยังไม่เข้าใจถึงบทบาทที่แท้จริงในการจัดการศึกษาให้กับบุตรของตนเองมองว่ากฎระเบียบวินัยเป็นเรื่องของสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว ชุมชนเป็นเพียงผู้คอยเฝ้าดู จึงขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่จะส่งผลทางตรงและทางอ้อมแก่ตนเองและชุมชน ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่เก่ง ดี มีสุข ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถาน ศึกษาของชุมชน จึงมีความตระหนักในปัญหาของผู้เรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างยิ่งในการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาให้เต็มศักยภาพของชุมชนนอกจากนี้ยังสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและให้ชุมชนมองเห็นปัญหาที่แท้จริง และผลที่เกิดกับผู้เรียนซึ่งส่งผลต่อชุมชนในทางตรงและทางอ้อม และยังเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โดยให้สถานศึกษากับชุมชนเพื่อประโยชน์ของสถานศึกษากับชุมชน จึงได้จัดทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนในระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของสถานศึกษาและชุมชน

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร
2. รูปแบบความมีวินัยของนักเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของสถานศึกษาและชุมชนเป็นอย่างไร
3. คุณลักษณะความมีวินัยของนักเรียนตามรูปแบบความมีวินัยที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนเป็นอย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. รูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง รูปแบบที่สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันสร้างเพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
3. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาโรงเรียนบ้านเขาน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3
4. ชุมชน หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียน ภายในชุมชนบ้านเขาน้อยคือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ที่ชาวบ้านให้ความนับถือ ผู้ปกครอง และเยาวชน
5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านเขาน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3
6. ศักยภาพของสถานศึกษา หมายถึง ศักยภาพความสามารถในการพัฒนารูปแบบความมีวินัย
7. ความต้องการของสถานศึกษา หมายถึง ความต้องการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน
8. ความต้องการของชุมชน หมายถึง ความต้องการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน
9. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) หมายถึง ผู้ให้ข้อมูล รายละเอียด ข้อเท็จจริงเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นผู้ที่มีความตระหนัก

ในปัญหาที่พบในชุมชนของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมีความพึงพอใจที่จะร่วมกันการพัฒนา ผู้เรียนระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายในสถานศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายในชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเพื่อพัฒนาความมีระเบียบวินัยในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประโยชน์และความสำคัญดังนี้

ประโยชน์เชิงวิชาการ

1. ได้รูปแบบความมีวินัยของนักเรียน
2. ได้แนวคิดในการพัฒนารูปแบบความมีระเบียบวินัยของนักเรียน

ประโยชน์เชิงการนำไปใช้

1. รูปแบบความมีระเบียบวินัยสามารถนำไปใช้พัฒนาความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชน
2. กระบวนการวิจัยช่วยให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียน
3. รูปแบบความมีระเบียบวินัยสามารถนำไปใช้เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาระเบียบวินัยของตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. กระบวนการวิจัยทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยของนักเรียน